

0-24 Ay Arası Bebeği Olan Annelerin Kendini Sevmeye Özyeterlikleri İle Duyarlı Bakım Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*

Examining The Relationship Between Maternal Self-Love/Self-Efficacy and Sensitive Caregiving Skills Among Mothers of Infants Aged 0-24 Months

Mehtap GÖKGÜL¹, Arzu AKAR GENÇER²

Makale Geçmişi

Geliş : 20.11.2024

Düzeltilme : 30.10.2025

Kabul : 12.12.2025

Çevrimiçi : 30.12.2025

Makale Türü

Araştırma Makalesi

Article History

Received : 20.11.2024

Revised : 30.10.2025

Accepted : 12.12.2025

Online : 30.12.2024

Article Type

Research Article

Öz: Bu araştırma 0-24 aylık bebeği olan annelerin kendini sevmeye/özyeterlikleri ile duyarlı bakım becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 0-24 aylık bebeği olan 340 anne oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “İki Boyutlu Benlik Saygısı: Kendini Sevmeye/Özyeterlik Ölçeği” ile “RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek puanları arasındaki ilişki Spearman korelasyon katsayısı ile, annelerin demografik özellikleri ile ölçek puanlarının karşılaştırılması ise Mann Whitney U testi ve Kruskal Wallis testi ile analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda, annelerin özyeterlik düzeylerinin ortalamasının üzerinde, duyarlı bakım becerilerinin ise iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Analizler, annelerin özyeterlik düzeylerinin duyarlı bakım becerilerini doğrudan etkilemediğini göstermiştir. Bununla birlikte, annelerin bebek bakımıyla ilgili kitap okuma ve eğitici videolar izleme durumları, eğitim düzeyleri, meslekleri, doğum öncesi bilgilendirme eğitimi alma durumları, bebek bakımı konusunda eğitim alıp almamaları ve bebek bakımı sürecinde yardım alıp almamaları değişkenlerine göre duyarlı bakım becerileri arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Anne Özyeterliği, Duyarlı Bakım, RIE Yaklaşımı.

Abstract: This study examined the relationship between mothers' self-love/self-efficacy levels and their sensitive caregiving skills for infants aged 0 to 24 months. The sample included of 340 mothers across Türkiye with infants aged.

Data were collected using the “Two-Dimensional Self-Esteem Scale: Self-Love / Self-Efficacy” and the “RIE-Based Infant Care Sensitivity Scale”. The relationship between the scale scores was analyzed using the Spearman correlation coefficient. Comparisons between the mothers' demographic variables and their scale scores were conducted using the Mann-Whitney U and the Kruskal-Wallis tests.

The findings indicated that the mothers' self-efficacy levels were above the average, while their sensitive caregiving skills were generally strong. The analyses demonstrated that mothers' self-efficacy levels did not have a direct effect on their sensitive caregiving skills. However, statistically significant differences were found in mothers' sensitive caregiving skills regarding factors such as reading books and watching educational videos on infant care, educational attainment, occupation, participation in prenatal education programs, receiving or not receiving training on infant care, and receiving or not receiving assistance in infant care.

Keywords: Maternal Self-Efficacy, Sensitive Care, RIE Approach.

DOI: 10.24130/eccdjecs.1967202592593

*Bu çalışma, 2025 yılında düzenlenen 3. Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur (Ankara, Türkiye).

¹ Kırklareli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Bölümü, mehtappalavan@gmail.com, ORCID: 0009-0008-2070-479X

² Kırklareli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Bölümü, arzu.akar@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5431-3000

SUMMARY

Introduction

The infancy period (0-24 months) is of critical importance in a child's, with experiences during this period influencing the child's entire life and personality. The family—particularly the mother, who interacts most closely with the child even during pregnancy—plays the most significant role in supporting the baby's development. Various factors, including mother's demographic and personal characteristics, psychological characteristics such as stress and depression, her level of self-love and self-efficacy may positively or negatively affect her sensitive caregiving skills. The purpose of this study was to examine the relationship between mothers' perceptions of self-efficacy and the sensitive caregiving behaviors they display toward their infants.

Method

Since the RIE Approach-Based Baby Care Sensitivity Scale had not previously been validated for mothers, it was first adapted and tested for validity and reliability in this study. This research employed a descriptive design. The population of the research consists of mothers who live in Türkiye and have babies between the ages of 0-2. The sample consisted of 340 mothers living in Türkiye with infants aged 0–24 months, selected through the snowball sampling method. Data were collected using "Two-Dimensional Self-Esteem: Self-Love / Self-Efficacy Scale" and "Baby Care Sensitivity Scale Based on IUD Approach". The data collection took place between October 20 and December 30, 2023, with mothers who volunteered to participate.

Results

The findings revealed that mothers' general self-efficacy did not significantly influence their sensitive caregiving performance. The participating mothers' self-love/self-efficacy levels were found to be above average, and while their sensitive caregiving skills were at a good level.

Variables such as mothers' age, education level, awareness, prevalence, receiving help regarding baby care, watching educational videos, obtaining prenatal information or training, and reading books on infant care did not affect mothers' self-efficacy perceptions. Similarly, these factors were not found to have a significant relationship with sensitive caregiving characteristics. It was also noted that receiving prenatal education or other forms of training did not necessarily result in changes in mothers' behaviors or in the development of meaningful relationships with their infants.

Conclusion and Discussion

This study found no direct relationship, mothers' general self-efficacy perceptions and sensitive caregiving behaviours. Although mothers' overall self-efficacy levels were above average and their caregiving sensitivity was good, these two variables were not statistically associated.

The lack of a significant relationship may be due to the general nature of self-efficacy, which encompasses mothers' perceptions of their abilities in multiple areas—such as home, work, and social life—beyond their interactions with their infants. It is also possible that mothers with lower self-efficacy can still provide sensitive care through accurate knowledge and experience, reflecting the unique and meaningful bond between mother and child.

Previous research supports these findings. For example, Ketenci (2019) found that primiparous mothers' self-efficacy varied depending on their awareness of potential difficulties in infant care, while Goldwater-Adler (2013) reported that mothers' emotional states, fatigue, and infants' engagement levels did not significantly affect maternal sensitivity. Collectively, these results suggest that mothers can remain sensitive in their caregiving regardless of emotional or physical challenges, emphasizing the strength of the mother–infant relationship.

GİRİŞ

Doğumla birlikte başlayan postpartum dönem, aileye yeni bir bireyin katıldığı, kadının yeni bir kimlik kazandığı; duygusal, fiziksel ve sosyal açıdan uyum sağlamaya, aynı zamanda çevrenin ve bebeğin beklentilerini karşılamaya çalıştığı zorlu bir süreçtir. Bu dönem, kadının annelik rolüne uyum sağladığı, yeni sorumluluklar üstlendiği, aile bireyleriyle ilişkilerini yeniden şekillendirdiği ve bebeğiyle ilgili konularda daha aktif hâle geldiği özel bir süreçtir. Bu süreçte, anneden fiziksel, duygusal ve sosyal açıdan kendini iyi hissetmesi; bebeğiyle güvenli bir bağ kurması, bebeğini anlaması, kabul etmesi ve ona saygı duyması; aynı zamanda bebeğiyle sağlıklı ve pozitif bir ilişki geliştirmesi ve yeni sosyal rolüne uyum sağlaması beklenmektedir. Tüm bu beklentiler, annenin bebek bakımı konusundaki duyarlılığı üzerinde de etkili olmaktadır. Annelerin bebek bakımındaki duyarlılıkları, bebeğin fiziksel ve ruhsal açıdan sağlıklı büyüebilmesi açısından önemlidir (Arslan vd., 2019; Beydağ, 2007).

Yaşamın ilk yıllarında anne ve bebek arasındaki etkileşimin büyük bir kısmını, annenin bebeğine gösterdiği bakım etkinlikleri oluşturur. Bu etkinliklerin özenli, duyarlı ve teşvik edici olması gereklidir (Öztürk ve Aksoy, 2019). Duyarlı bakım, bebeklerden ve küçük çocuklardan gelen ipuçlarını anlamaya, tanımaya, okumaya ve yorumlayarak zamanında ve doğru tepkiler vermeye yönelik bir süreçtir. Ayrıca birincil bakıcının çocuğa gösterdiği şefkat, ilgi ve empatik bakım; çocuğun sosyo-duygusal, fiziksel, kişilik ve beyin gelişimi gibi birçok alanda olumlu yönde etkiler oluşturur ve ileriki yaşamına katkı sağlar (Orta ve Sümer, 2016). Araştırmalar, bebeğe duyarlı bakım vermenin güvenli bağlanmayı desteklediğini göstermektedir (Bowlby, 1969; Hargraves, 2019; Lucassen vd., 2011; Thompson, 2006; Ulutaş ve Aksoy, 2016). Buna karşılık, annenin bebeğin gelişim ve gereksinimlerine karşı duyarsız davranması, bebek açısından zihinsel gelişim yönünden bir risk faktörü oluşturabilir (Chow, 2004).

Bebeklik döneminde, duyarlı bakımı öne çıkaran yaklaşımlarından biri olan RIE yaklaşımı (Resources for Infant Educators), Magda Gerber tarafından geliştirilmiş olup, çocuğun bireysel varlığına ve özerkliğine saygıyı temel almaktadır. Bu yaklaşımın temel ilkeleri arasında; çocuğa saygı duyma, bakım süreçlerine aktif katılımını sağlama, güvenli ve öngörülebilir bir çevre sunma, gözlem yoluyla çocuğun ihtiyaçlarını anlama ve bağımsızlığını destekleme yer almaktadır.

RIE yaklaşımına göre çocuklar, edilgen bir alıcı değil; kendi öğrenme süreçlerinde aktif birer özne olarak görülmektedir. Bu nedenle, bebeklerle kurulan ilişkinin temelinde onlara yapılan her şeyin açıklanması, dokunma ve bakım sırasında sürekli bir iletişim kurulması yer almaktadır (Gerber ve Johnson, 2012). Bu anlayış, çocuğun bakım sürecinde pasif bir nesne değil, aktif bir katılımcı olarak görülmesini sağlar. Özellikle bebeklerle kurulan ilişkinin temelinde, onlara yapılan her şeyin açıklanması, dokunma ve bakım sırasında iletişim kurulması yer almaktadır (Gerber ve Johnson, 2012). RIE yaklaşımı, çocukların erken yaşta güven duygusu geliştirmelerine, öz düzenleme becerilerini kazanmalarına ve sağlıklı sosyal-duygusal gelişim göstermelerine katkıda bulunmaktadır (Lerner ve Dombro, 2005). Bu yönüyle yaklaşım, duyarlı bakım ilkeleriyle örtüşmekte ve çocuğun bütüncül gelişimini destekleyen bir bakış açısı sunmaktadır.

Duyarlı bakım üzerinde etkili olan birçok faktör bulunmaktadır. Annenin demografik ve kişisel özellikleri ile stres ve depresyon gibi psikolojik durumları, ayrıca kendini sevmeye düzeyi ve kendine yönelik olumlu yargılara sahip olması gibi değişkenler, duyarlı bakım becerilerini etkileyebilmektedir. Benlik saygısı, bireyin kendisine ilişkin tüm değerlendirmelerini kapsayan ve iş yaşamı, sosyal ilişkiler gibi yaşamın birçok alanını etkileyen önemli bir kavramdır. Benlik saygısı, bireyin kendini sevmeye ve özyeterlik algısı olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır (Buluş ve Cevher, 2007). Özyeterlik, bireyin bir işe başlamak ve sürdürmek için sahip olduğu motivasyon ile kendi yeteneklerine duyduğu inanç olarak tanımlanmaktadır (Bandura, 1997). Özyeterlik algısı; bireyin kendini sevmesi, değerli hissetmesi, zor görevlerin üstesinden gelebileceğine inanması, kendisiyle ilgili olumlu düşünceler taşıması ve kendi sınırlarının farkında olması gibi unsurları içermektedir. Coleman ve Karraker (2003), anne özyeterliliğini; bebeğin bakımı ve yetiştirilmesi sürecinde yerine getirilmesi gereken görevlerin başarılmasında annenin kendine yönelik inancı ve yargıları olarak tanımlamıştır. Bu özyeterlik duygusu, annenin annelik rolünü içselleştirme sürecini olumlu yönde etkileyerek hem anne-bebek etkileşiminin niteliğini artırmakta hem de verilen bakımın kalitesini yükseltmektedir. Dolayısıyla, annenin kendine yönelik algısı yalnızca kendi psikolojik iyi oluşunu değil, aynı zamanda bebeğin gelişimini de doğrudan etkilemektedir. Annenin düşük benlik saygısı, sosyal destek sistemlerinin yetersizliği, evlilik problemleri ve doğum sonrası yorgunluğu; hem kendisi hem de bebeği için bakım yetersizliklerine yol açabilmektedir. Buna karşın, yüksek benlik saygısına sahip annelerin sosyal ve ailevi rolleri konusunda kendilerini daha yeterli hissettikleri, çocuk bakımında daha az stres yaşadıkları, annelik yeteneklerine daha fazla güvendikleri ve karşılaştıkları zorluklar karşısında çözüm üretmeye daha istekli oldukları belirtilmektedir (Beydağ, 2007; Şener, 2011; Tokat, 2009).

Alanyazın incelendiğinde, annelerin bebek bakımına yönelik araştırmaların (Aran vd., 2020; Çalışkan Bayat, 2011; Yıldız, 2008) yanı sıra annelerin duyarlılıklarının çeşitli değişkenler açısından ele alındığı çalışmaların (Seven, 2017; Ulutaş ve Aksoy, 2016) da bulunduğu görülmektedir. Ancak, annelerin kendini sevme ve özyeterlik düzeyleri ile duyarlı bakım becerileri arasındaki ilişkiyi doğrudan inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Alanyazında, annelerin bebek bakımı konusunda bilgi eksikliklerinin, yanlış inanç ve uygulamalarının bulunduğu; bu durumun bebeğin sağlıklı büyüme ve gelişimini olumsuz etkilediği belirtilmektedir. Bu nedenle, annelerin bebek bakımı uygulamalarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi büyük önem taşımaktadır (Çalışkan ve Bayat, 2011; Özvarış, 2001). Bu doğrultuda, mevcut araştırma; annelerin kendini sevme düzeyleri ile özyeterlik algıları ve bebeklerine gösterdikleri duyarlı bakım arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Ayrıca araştırma, annelerin kendini sevme ve özyeterlik algılarını farklı değişkenler açısından ele alarak alanyazına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Bu araştırmanın amacı, annelerin özyeterlik algıları ile bebeklerine gösterdikleri duyarlı bakım arasında ilişki olup olmadığının incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır.

1. Annelerin kendini sevme/özyeterlik ve duyarlı bakım beceri puanları nasıldır?
2. Annelerin kendini sevme/özyeterlik ve duyarlı bakım beceri düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
3. Annelerin kendini sevme/özyeterlik düzeylerinin duyarlı bakım becerileri üzerine yordayıcı etkisi var mıdır?
4. Annelerin kendini sevme/özyeterlik ve duyarlı bakım becerileri ile demografik özellikleri arasındaki ilişki nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nicel, tanımlayıcı araştırma tipindedir. Nicel araştırmalar, sayısal olarak ölçülebilen, tekrarlanabilen araştırma teknikleridir. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasında olan ilişkinin düzeyini ölçmek amacıyla kullanılan araştırma modelidir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2016).

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Türkiye’de yaşayan ve 0-2 yaş aralığında bebeğe sahip olan anneler oluşturmaktadır. Yazıcıoğlu ve Erdoğan (2004) tarafından formüle edilen hesaplama kapsamında %95 güven düzeyinde evren sayısı belli olmayan sonsuz evren için en az 384 kişiye ulaşılması gerekmektedir. Üç değerlerin olabileceği de göz önünde bulundurulduğunda en az 400 ebeveyne ulaşılmıştır. Kartopu örnekleme; özellikle nadir görülen durumları incelemede bu özellikte bir bireyle temas kurulmasının ardından, bu bireyin yardımıyla diğer bir bireyle görüşüp örneklemin zincirleme biçimde oluşturulmasını sağlayan bir tekniktir (Pagano, 1993).

Demografik bilgiler incelendiğinde, araştırma kapsamındaki bebeklerin %29,4’ünün 0-6 ay arasında, %18,8’inin 7-12 ay arasında, %18,3’ünün 13-18 ay arasında ve %33,5’inin 19-24 ay arasında olduğu görülmektedir. Bebeklerin yaşlarının ortalaması 13,13 ay olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılan annelerden %8,5’inin 25 yaş ve altında, %31,8’inin 26-30 yaş arasında, %27,3’ünün 31-35 yaş arasında, %26,8’inin 36-40 yaş arasında ve %5,6’sının ise 41 yaş ve üstünde olduğu görülmektedir. Annelerin yaş ortalaması 32,63 olarak bulunmuştur. Araştırmaya katılan annelerden hizmet/özel iş meslek grubunda çalışanların (%27,6) çoğunlukta olduğu ve annelerin büyük çoğunluğunun (%43,2) lisans düzeyinde eğitim aldığı görülmektedir.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada veriler, 0-24 ay bebeği olan annelerin özyeterlikleri ile duyarlı bakım becerileri internet ortamında (Whatspp veya Instagram) ve Google Forms üzerinden online şeklinde Türkiye genelinde gönüllü annelerden toplanmıştır. Dijital form iki aşamadan oluşmuştur. Katılımcı ilk aşamada gönüllü onam formunda “gönüllü olarak katılmak istiyorum” kutucuğunu işaretledikten sonra ölçek sorularının olduğu 2. aşamaya geçiş yapmıştır. Kartopu örnekleme tekniği kullanılan araştırmada, 18 aylık bebeği olan bir anne araştırmanın ilk katılımcısı olmuş ve dijital formu araştırma kriterlerini karşılayan diğer annelere ulaştırmıştır.

Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bilgi formunda, annenin kendine ve bebeğine yönelik cevaplaması gereken toplam 10 soru bulunmaktadır. Demografik bilgi formunda bebeğin yaşı (ay olarak), annenin yaşı, mesleği, eğitim durumu bulunmaktadır.

İki Boyutlu Benlik Saygısı: Kendini Sevme Özyeterlik Ölçeği

Tafarodi ve Swan (1995) tarafından geliştirilen kendini Sevme/Özyeterlik Ölçeği, Doğan (2011) tarafından Türkçeye uyarlanmış ve geçerlik-güvenirlilik çalışması gerçekleştirilmiştir. Ölçek, iki alt boyuttan (kendini sevme ve özyeterlik) oluşmakta olup, toplamda 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, 5'li Likert tipi (hiç uygun değil, uygun değil, biraz uygun, uygun, tamamen uygun) bir derecelendirme sistemiyle yapılandırılmıştır. Uyarlama çalışmasında elde edilen Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları, "kendini sevme" alt boyutu için .83, "özyeterlik" alt boyutu için ise .74 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenirlik katsayısı her iki alt boyut için de .72 olarak saptanmıştır. Bu bulgular, Kendini Sevme/Özyeterlik Ölçeği'nin, benlik saygısının ölçülmesinde yeterli düzeyde geçerlilik ve güvenirliğe sahip bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği

RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği, Akkaş (2022) tarafından RIE (Resources for Infant Educators) yaklaşımının temel ilkelerine uygun olarak, babaların bebek bakımı duyarlılıklarının çeşitli değişkenler açısından ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 30 madde ve altı alt boyuttan (etkin katılım, duyarlı gözlem, güvenli ortam, keşfetme ve oyun özgürlüğü, tutarlılık, temel güven ve saygı) oluşmaktadır.

Araştırmada, Akkaş (2022) tarafından geliştirilen RIE Yaklaşımına Dayalı Bebek Bakımı Duyarlılık Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, RIE (Resources for Infant Educators) yaklaşımının ilkelerine dayalı olarak geliştirilmiş olup, bebek bakımında duyarlılığı ölçmeyi amaçlayan 25 maddelik, altı alt boyutlu bir araçtır. Bu çalışmada ölçeğin annelere uyarlanmış formu kullanılmıştır. Uyarlama süreci ve geçerlik-güvenirlilik analizleri, ölçeğin geliştirildiği tez çalışması kapsamında gerçekleştirilmiştir. Ölçekten alınan puanların artması, annelerin bebek bakımındaki duyarlılık düzeylerinin yükseldiğini göstermektedir. Ölçek 30 madde ve 6 alt boyuttan (etkin katılım, duyarlı gözlem, güvenli ortam,

keşfetme ve oyun özgürlüğü, tutarlılık, temel güven ve saygı) oluşmaktadır. Ölçekte bulunan diğer tüm maddelerin iç tutarlılık anlamındaki Cronbach Alfa güvenirlik katsayılarının 0,70 değerinden yüksek olduğu ve alt boyutlardaki güvenirlik katsayıları 0,70 ile 0,81 arasında değiştiği bulunmuştur. Sonuç olarak 25 maddelik toplam ölçeğin güvenirliği 0,939 madde geçerlilik katsayılarının ise 0,20 ile 0,68 arasında değiştiği görülmüştür.

Verilerin Analizi

0-24 Ay bebeği olan annelerin araştırma anketinde yer alan kategorik değişkenler için yüzde-frekans tabloları çıkarılmıştır. Veriler SPSS 22. versiyonunda analiz edilmiş olup anlamlılık düzeyi 0.05 olarak ele alınmıştır. Ölçek puanları arasındaki ilişki Spearman korelasyon katsayısı ile hesaplanırken bilgi formundaki değişkenlere göre ölçek puanlarının karşılaştırılması Mann Whitney U testi veya Kruskal Wallis testi ile test edilmiştir

BULGULAR

Annelerin öz yeterlikleri ile duyarlı bakım becerileri arasındaki ilişkinin annelerin yaşı, mesleği ve eğitim durumu değişkenlerine göre incelendiği bu çalışmada elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

Değişkenler Arasındaki İlişkilere Ait Bulgular

Araştırma kapsamındaki kendini sevme/ özyeterlik ölçeği ve bebek bakımı duyarlılık ölçeğine ait değişkenlere ilişkin ilişki katsayıları ile bu katsayıların anlamlılık değerleri Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 1. Annelerin kendini sevme-öz yeterlikleri ile duyarlı bakım becerileri arasındaki korelasyon

		Kendini Sevme Alt Boyutu	Özyeterlik Alt Boyutu	Toplam Kendini Sevme-Özyeterlik
Etkin Katılım	r	,084	-,098	-,008
	p	,124	,072	,889
Duyarlı Gözlem	r	,077	-,007	,057
	p	,157	,902	,295
Güvenli Ortam	r	,086	-,080	,015
	p	,113	,142	,776
Keşfetme Özgürlüğü ve Oyun	r	,082	-,090	-,005
	p	,131	,098	,925
Tutarlılık	r	,083	-,015	,049
	p	,128	,782	,367
Temel Güven ve Saygı	r	,080	-,009	,046
	p	,142	,867	,400
Toplam Duyarlılık Düzeyi	r	,085	-,039	,033
	p	,118	,475	,543

Tablo 1'e göre 0-24 ay bebeği olan annelerin kendini sevme-özyeterlikleri ile duyarlı bakım becerileri arasında sıfıra yakın, 033 olan bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki katsayısı annelerin kendini sevme-özyeterlikleri ile duyarlı bakım becerileri arasında anlamlı ve doğrusal bir ilişki olmadığına işaret etmektedir ($p>.05$).

0-24 ay bebeği olan annelerin araştırma anketinde yer alan kategorik değişkenler (Kendini sevme, özyeterlik ile etkin katılım, duyarlı gözlem, güvenli ortam, keşfetme özgürlüğü ve oyun, tutarlılık, temel güven ve saygı) için yüzde-frekans tabloları çıkarılmıştır. Annenin yaşı, bebeğin yaşı, ölçek puanları olmak üzere nicel ölçümler için ortalama standart sapma ve ortanca olmak üzere betimsel istatistikler elde edilmiştir. Ölçek puanlarının normal dağılım testi Kolmogorov Smirnov testi ile test edilmiş ve sonuçları gösterilmiştir.

Tablo 2. Annelerin duyarlı bakım ve kendini sevme özyeterlik alt boyutlarına ilişkin bulgular

	X	S	P
Kendini Sevme Alt Boyutu	2,85	0,22	0,000
Özyeterlik Alt Boyutu	2,99	0,26	0,000
Toplam Kendini Sevme/Özyeterlik	2,92	0,19	0,000
Etkin katılım	3,14	0,70	0,000
Duyarlı gözlem	3,07	0,79	0,000
Güvenli ortam	2,92	0,94	0,000
Keşfetme özgürlüğü ve oyun	2,81	0,96	0,000
Tutarlılık	2,90	0,94	0,000
Temel güven ve saygı	2,93	0,92	0,000
Toplam Duyarlılık Düzeyi	2,98	0,80	0,000

Tablo 2'ye göre annelerin kendini sevme ve genel özyeterlik düzeylerinin ortalamasının üzerinde olduğu, duyarlı bakım becerilerinin ise iyi düzeyde olduğu saptanmıştır. Normallik testlerine göre özyeterlikleri ile duyarlı bakım becerilerine ilişkin elde edilen ölçek puanlarının normal dağılıma uymadığı gözlenmiştir. Dolayısıyla hipotezlerin testinde parametrik olmayan testler kullanılmıştır. Annelerin kendini sevme/özyeterlikleri, duyarlılık düzeyleri ve yaşları arasındaki ilişkilere ait istatistikler Spearman Korelasyon Katsayısı ile hesaplanmıştır. Annelerin özyeterlik algılarının ve duyarlı bakım becerilerinin şimdiye kadar bir bebeğin bakımıyla ilgilenme durumlarına, doğum öncesi bilgilendirme eğitimi veya bebek bakımı konusunda herhangi bir eğitim alma, bebek bakımı konusunda kitap okuma ve eğitici videolar izleme durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin istatistikler Mann Whitney U testi analiz edilmiştir. Annelerin özyeterlik

algılarının ve duyarlı bakım becerilerinin mesleklerine ve eğitim durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin istatistikler Kruskal Wallis testi ile test edilmiştir. Veriler SPSS 22 versiyonunda analiz edilmiş olup anlamlılık düzeyi 0.05 olarak ele alınmıştır.

Tablo 3. Annelerin kendini sevme/özyeterlikleri, duyarlılık düzeyleri ve yaşları arasındaki ilişkilere ait istatistikler

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.	Kor.
	P	p	p	P	p	p	p	p	p	p	p
1.Kendini Sevme	1,000										
2.Özyeterlik	0,212 <0,001	1,000									
3.Toplam Kendini Sevme/Özyeterlik	0,718 <0,001	0,805 <0,001	1,000								
4.Etkin Katılım	0,084 0,124	- 0,098	- 0,008	1,000							
5.Duyarlı Gözlem	0,077 0,157	- 0,007	0,057 0,295	0,784 <0,001	1,000						
6.Güvenli Ortam	0,086 0,113	- 0,080	0,015 0,776	0,788 <0,001	0,798 <0,001	1,000					
7.Keşfetme Özgürlüğü ve Oyun	0,082 0,131	- 0,090	- 0,005	0,789 <0,001	0,751 <0,001	0,803 <0,001	1,000				
8.Tutarlılık	0,083 0,128	- 0,015	0,049 0,367	0,743 <0,001	0,766 <0,001	0,760 <0,001	0,795 <0,001	1,000			
9.Temel Güven ve Saygı	0,080 0,142	- 0,009	0,046 0,400	0,788 <0,001	0,773 <0,001	0,768 <0,001	0,805 <0,001	0,850 <0,001	1,000		
	0,085	- 0,039	0,033	0,900	0,865	0,878	0,896	0,885	0,901	1,000	

10.Topla m Duyarlılık Düzeyi	0,118	0,475	0,543	<0,00 1	<0,00 1	<0,00 1	<0,00 1	<0,00 1	<0,00 1	
11.Yaş	0,067	-	-	0,017	0,090	0,029	0,036	0,001	0,021	0,032
	0,215	0,290	0,972	0,757	0,098	0,595	0,510	0,984	0,698	0,554

Kor: Spearman Rho Korelasyon Katsayısı; n=340

Tablo 3'e göre 0-24 ay bebeği olan annelerin özyeterlikleri ile duyarlı bakım becerileri arasında sıfıra yakın 0,033 olan bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki katsayısı annelerin özyeterlikleri ile duyarlı bakım becerileri arasında anlamlı bir ilişki olmadığına işaret etmektedir ($p=0,543$). Duyarlılık düzeyi ile kendini sevme ($p=0,118$) ve özyeterlik ($p=0,475$) boyutları arasındaki ilişki katsayıları incelendiğinde doğrusal anlamlı ilişkiler bulunmamıştır.

0-24 ay bebeği olan annelerin yaşları ile toplam duyarlılık düzeyleri arasında sıfıra yakın 0,032 olan bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki katsayısı annelerin yaşları ile toplam duyarlılık düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığına işaret etmektedir ($p= .554$). Bu ölçeğin alt boyutları ile annelerin yaşları arasında anlamlı ilişkiler gözlenmemiştir ($p>.05$).

0-24 ay bebeği olan annelerin yaşları ile toplam kendini sevme/ özyeterlikleri arasında sıfıra yakın - 0,002 olan bir ilişki bulunmuştur. Bu ilişki katsayısı annelerin yaşları ile toplam kendini sevme/ özyeterlikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını göstermektedir ($p=.972$). Annelerin yaşları ile kendini sevme ve özyeterlik boyutları arasında da anlamlı ilişkiler gözlenmemiştir ($p=.215$ ve $.290$). Buna göre annelerin bulunduğu yaş ile kendini sevme/ özyeterlikleri arasında anlamlı ilişkiler olmadığı söylenebilir.

Demografik Değişkenlere göre Bulgular

0-24 aylık bebeği olan annelerin özyeterlik algılarının ve duyarlı bakım becerilerinin, mesleklerine göre değişip değişmediğinin incelenmesi amacıyla yapılan Kruskal Wallis testlerine ait sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Annelerin özyeterlik algılarının ve duyarlı bakım becerilerinin mesleklerine göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin istatistikler

Meslek Grubu		Eğitim	Sağlık	Kolluk/ Hukuk	Hizmet/ Özel iş	Teknik/ Mühendislik	Diğer	X^2
	N	32	71	20	94	35	88	p
Kendini Sevme	Ort.	2,86	2,89	2,82	2,84	2,83	2,83	6,863
	S.s	0,18	0,21	0,20	0,26	0,19	0,22	0,231
Özyeterlik	Ort.	2,91	2,96	2,88	3,02	3,01	3,02	10,168
	S.s	0,23	0,25	0,25	0,25	0,22	0,28	0,071
ToplamKendini Sevme/ Özyeterlik	Ort.	2,89	2,93	2,85	2,93	2,92	2,93	5,689
	S.s	0,14	0,17	0,17	0,20	0,17	0,21	0,338
Etkin Katılım	Ort.	3,68	3,51	3,24	2,76	3,46	2,88	83,603*
	S.s	0,29	0,42	0,51	0,75	0,49	0,71	<0,001
Duyarlı Gözlem	Ort.	3,56	3,46	3,35	2,67	3,31	2,86	60,673*
	S.s	0,38	0,57	0,58	0,80	0,73	0,83	<0,001
Güvenli Ortam	Ort.	3,56	3,47	3,12	2,47	3,27	2,54	79,844*
	S.s	0,48	0,63	0,84	0,93	0,82	0,94	<0,001
Keşfetme Özgürlüğü ve Oyun	Ort.	3,45	3,40	2,80	2,30	3,24	2,47	75,592*
	S.s	0,50	0,58	0,87	0,95	0,86	0,96	<0,001
Tutarlılık	Ort.	3,52	3,49	2,93	2,43	3,21	2,58	72,159*
	S.s	0,59	0,63	0,91	0,94	0,78	0,92	<0,001
Temel Güven ve Saygı	Ort.	3,63	3,48	2,98	2,50	3,30	2,55	76,969*
	S.s	0,51	0,55	0,87	0,93	0,79	0,91	<0,001
Toplam Duyarlılık Düzeyi	Ort.	3,58	3,47	3,08	2,54	3,32	2,67	82,653*
	S.s	0,36	0,46	0,67	0,80	0,66	0,79	<0,001

*p<0,05; X²: Kruskal-Wallis Testi

Tablo 4 incelendiğinde; 0-24 ay bebeği olan annelerin kendini sevme ve özyeterlik alt boyutları ile toplam kendini sevme/özyeterlik algılarının, mesleklerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur (p >.05).

Tablo 4'e göre; 0-24 ay bebeği olan annelerin etkin katılım, duyarlı gözlem, güvenli ortam, keşfetme özgürlüğü ve oyun, tutarlılık, temel güven ve saygı alt boyutları ile toplam duyarlılık düzeylerinin anne mesleklerinden en az birine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur (p<.05). İkili karşılaştırma testleri incelendiğinde toplam duyarlılık ve tüm alt boyutları için; eğitim meslek

grubundaki annelerin düzeylerinin hizmet/özel iş ve diğer meslek gruplarındakilerden, sağlık hizmet grubundaki annelerin düzeylerinin hizmet/özel iş ve diğer meslek gruplarındakilerden ve teknik/mühendislik meslek grubundaki annelerin düzeylerinin ise hizmet/özel iş meslek grubundakilerden daha yüksek olduğu söylenebilir ($p<.05$). Ayrıca etkin katılım için; eğitim meslek grubundaki annelerin düzeylerinin kolluk/hukuk meslek grubundakilerden, kolluk/hukuk meslek grubundaki annelerin düzeylerinin hizmet/özel iş meslek grubundakilerden ve diğer meslek grubundaki annelerin düzeylerinin ise teknik/mühendislik meslek grubundakilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<.005$). Duyarlı gözlem için; kolluk/hukuk meslek grubundaki annelerin düzeylerinin hizmet/özel iş ve diğer meslek gruplarındakilerden daha yüksek olduğu görülmüştür ($p<.05$). Son olarak; güvenli ortam için, teknik/mühendislik meslek grubundaki annelerin düzeylerinin diğer meslek grubundakilerden daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<.05$).

0-24 aylık bebeği olan annelerin özyeterlik algılarının ve duyarlı bakım becerilerinin, eğitim durumlarına göre değişip değişmediğinin incelenmesi amacıyla yapılan Kruskal Wallis testlerine ait sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Annelerin özyeterlik algılarının ve duyarlı bakım becerilerinin eğitim durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin istatistikler

Eğitim Durumu		Okuryazar/ İlköğretim	Ortaöğretim	Ön lisans	Lisans	X^2
	N	45	67	67	161	p
Kendini Sevme	Ort.	2,83	2,82	2,85	2,87	3,291
	S.s	0,21	0,22	0,25	0,25	0,349
Özyeterlik	Ort.	3,00	3,03	3,01	2,96	5,457
	S.s	0,28	0,26	0,25	0,25	0,141
Toplam Kendini Sevme/ Özyeterlik	Ort.	2,92	2,92	2,93	2,91	0,499
	S.s	0,21	0,19	0,20	0,17	0,919
Etkin Katılım	Ort.	2,27	2,67	3,19	3,55	138,290
	S.s	0,48	0,69	0,59	0,40	<0,000*
Duyarlı Gözlem	Ort.	2,18	2,55	3,19	3,49	117,521
	S.s	0,64	0,78	0,71	0,49	<0,000*
Güvenli Ortam	Ort.	1,87	2,19	3,04	3,47	138,079
	S.s	0,57	0,86	0,89	0,58	<0,000*
Keşfetme Özgürlüğü ve Oyun	Ort.	1,75	2,10	2,88	3,37	127,763
	S.s	0,54	0,87	0,87	0,65	<0,000*

Tutarlılık	Ort.	1,92	2,32	2,93	3,41	106,194
	S.s	0,59	0,90	0,86	0,69	<0,000*
Temel	Ort.	1,89	2,35	2,99	3,45	118,187
Güven ve Saygı	S.s	0,47	0,84	0,85	0,66	<0,000*
Toplam Duyarlılık	Ort.	2,01	2,40	3,05	3,46	139,863
Düzeyi	S.s	0,43	0,73	0,71	0,48	<0,000*

* $p < 0,05$; X²: Kruskal-Wallis Testi

Tablo 5 incelendiğinde; 0-24 ay bebeği olan annelerin kendini sevmeye ve özyeterlik alt boyutları ile toplam kendini sevmeye/ özyeterlik algılarının, eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($p > .05$).

Buna göre 0-24 ay bebeği olan annelerin etkin katılım, duyarlı gözlem, güvenli ortam, keşfetme özgürlüğü ve oyun, tutarlılık, temel güven ve saygı alt boyutları ile toplam duyarlılık düzeylerinin annelerin eğitim durumlarından en az birine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p < .05$). İkili karşılaştırma testleri incelendiğinde toplam duyarlılık ve tüm alt boyutları için; lisans mezunu annelerin düzeylerinin ön lisans, ortaöğretim ve okuryazar/ilköğretim mezunu annelerinkinden ve de ön lisans mezunu annelerin düzeylerinin ortaöğretim ve okuryazar/ilköğretim mezunu annelerinkinden daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p < .05$). Ayrıca toplam duyarlılık ile etkin katılım, duyarlı gözlem, tutarlılık, temel güven ve saygı alt boyutları için; ortaöğretim mezunu annelerin düzeylerinin okuryazar/ilköğretim mezunu annelerinkinden daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p < .05$). Bulgular incelendiğinde annelerin eğitim düzeyleri arttıkça duyarlı bakım becerilerinin de arttığı söylenebilir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada 0–24 aylık bebeği olan annelerin genel özyeterlik ve kendini sevmeye puanları ile duyarlı bakım becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Bulgular, annelerin özyeterlik algıları ortalamanın üzerinde ve duyarlı bakım becerileri iyi düzeyde olsa da bu iki yapının birbirinden görece bağımsız işlediğine işaret etmektedir. Ebeveynlik özyeterliğinin “genel” düzeyde ölçülmesi, bebekle anlık etkileşim kalitesini belirleyen alan-ölgül duyarlılık göstergeleriyle (ör. etkin katılım, duyarlı gözlem) her zaman örtüşmeyebilir; son yıllardaki ölçek ve kavramsallaştırma tartışmaları da ebeveynlik özyeterliğinin alan-ölgül değerlendirilmesinin gerektiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle genel özyeterliğin duyarlılıktaki varyansı sınırlı açıklaması beklenebilir (ölçeklerin alan kapsamı ve

duyarlılık ölçümlerinin “duruma bağlı/doğrudan gözleme dayalı” doğası arasındaki uyumsuzluk) (Seetharaman vd., 2022; Taraban vd., 2023).

Öte yandan, uluslararası literatür ebeveyn duyarlılığının çocukların bağlanma güvenliği, dil gelişimi, yürütücü işlevler ve sosyal-duygusal uyum gibi çok sayıda çıktıyla anlamlı biçimde ilişkili olduğunu göstermeye devam etmektedir. Yakın dönem sentezler ve boylamsal çalışmalar, annelik duyarlılığının okulöncesinden ilkokul sonuna uzanan dönemde dil ve ilişki kalitesi üzerinde kalıcı etkileri olabileceğini; ayrıca duyarlı bakımın ödül duyarlılığı ve beyin işlevsel bağlantıları gibi mekanizmalar aracılığıyla bilişsel-duygusal sistemleri şekillendirebileceğini öne sürmektedir (Foley, 2024; Werchan vd., 2022; Taraban vd., 2025). Bu bütüncül kanıt, mevcut çalışmada özyeterlik-duyarlılık ilişkisinin zayıf olmasına rağmen, duyarlılığın kendisinin çocuk sonuçları açısından kritik bir hedef olduğunu teyit eder.

Çalışmada anne yaşı ile toplam duyarlılık düzeyi ve kendini sevme/özyeterlik puanları arasında ilişki saptanmamıştır. Bu bulgu, ebeveynlik özyeterliği ve duyarlılığın yaşa doğrusal biçimde bağlanmadığını, bunun yerine stres, psikososyal destek, ruh sağlığı ve bağlamsal kaynaklara erişim gibi değişkenlerin daha belirleyici olabileceğini ima eder. Nitekim 2020 sonrası çalışmalar, ebeveynlik stresi arttıkça duyarlılığın azaldığını; erken ebeveynlik eğitimleri ve bakım ağırları güçlendikçe özyeterliğin arttığını göstermektedir (Ward ve Lee, 2020; Mohammed vd., 2025; Zaman vd., 2025). Bu çerçevede, yaşın tek başına etkisiz bulunması kuramsal olarak beklenebilir bir sonuçtur.

Bulguların en dikkat çekici yönü, eğitim düzeyi ve meslek gruplarına göre duyarlı bakım becerilerinin anlamlı biçimde farklılaşmasıdır. Lisans ve önlisans mezunu annelerin, ortaöğretim ve ilköğretim düzeyine kıyasla tüm duyarlılık alt boyutlarında daha yüksek puan alması, eğitimle birlikte artan bilgiye erişim, kanıta dayalı ebeveynlik uygulamalarına maruz kalma ve öz-düzenleme stratejileri yoluyla açıklanabilir. Nitekim yakın tarihli bulgular, anne eğitim düzeyinin duyarlılık inançları ve uygulamalarıyla pozitif yönde ilişkili olduğunu ve bazı bağlamlarda duyarlılık-bağılantılı inançlarda “uzman görüşüne yakınlaşma” sağladığını göstermektedir (Pons-Salvador vd., 2025; Richards, 2022).

Mesleklere göre farklılık paterninde, eğitim ve sağlık alanlarında çalışan annelerin duyarlılığının hizmet/özel iş ve “diğer” gruplarına kıyasla daha yüksek olması; teknik/mühendislik grubunun da özellikle “güvenli ortam” ve toplam duyarlılıkta öne çıkması, işin doğası gereği çocuk gelişimi bilgisi,

sürekli mesleki eğitim, problem çözme/planlama ve rutin yönetimi gibi aktarılabılır becerilerin ebeveynlik bağlamına taşınmasıyla ilişkili olabilir. Bu yorum, doğrudan “meslek-duyarlılık” ilişkisini test eden çalışmalar sınırlı olmakla birlikte, ebeveyn eğitim programlarının özyeterlik ve duyarlılık üzerinde anlamlı etkilerini gösteren yakın dönem meta-analizleriyle tutarlıdır (Dewi vd., 2025; Waid vd., 2025). Ayrıca, RIE Yaklaşımı ve Pikler geleneğinin vurguladığı duyarlı gözlem, tutarlı rutin ve saygılı iletişim ilkeleri, özellikle eğitilmiş ebeveynlerde daha kolay içselleştirilebilir bir çerçeve sunar; bununla birlikte RIE’nin doğrudan etkisini ölçen ampirik çalışmaların azlığı da dikkat çekmektedir (RIE, 2023; The Education Hub, 2020).

Son olarak, çalışmanızda özyeterlik ile duyarlılık arasındaki ilişkisizliğin olası nedenlerinden biri, ölçümlerin farklı düzlemlerde yapılmasıdır: Özyeterlik çoğunlukla özbildirim/algı temelli olarak, duyarlılık alt boyutları davranışsal/etkileşimsel göstergelerdir. Literatürde, özyeterlik artışı sağlayan antenatal/ebeveyn eğitimlerinin dahi her zaman eşzamanlı ve doğrudan gözlenen duyarlılık artışına dönüşmeyebildiği, arada stres, ruhsal belirtiler ve bağlanma temelli tutumlar gibi araçlar bulunduğu yönünde bulgular mevcuttur (Mohammed vd., 2025; Ward ve Lee, 2020). Bu bağlamda, gelecekteki çalışmaların alan-özümlü ebeveynlik özyeterliği (ör. duyarlı gözlem özyeterliği) ve gözleme dayalı duyarlılık göstergelerini birlikte ve aracı-düzenleyici modellerle sınaması önerilir.

KAYNAKÇA

- Akkaş, M. (2022). *Babaların bebek bakımı konusundaki duyarlılıklarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Kırklareli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kırklareli.
- Aran, Ö., İplikçi, A. B., Selçuk, E., & Günaydın, G. (2020). Türkiye'de anne bakım verme davranışlarındaki farklılıklar ve bu farklılıkların psikolojik stresle ilişkisi: Bir doğal gözlem çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 35(86), 77-98.
- Arslan, S., Okcu, G., Coşkun, A., & Temiz, F. (2019). Kadınların gebeliği algılama durumu ve bunu etkileyen faktörler. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 6(1), 179-192.
- Balat, G., Sezer, T. ve Tunçeli, H. (2015). Okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların annelerinin öz yeterlilik ve öfke düzeylerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 0 (29)
- Bandura, A. (1997). "Self-efficacy: The exercise of control". Freeman: New York.
- Baş, C. (2021). *Anne – bebek bağlanma düzeyinin 0-24 ay arası bebek beslenmesi üzerine etkileri*. Tıpta uzmanlık tezi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul.
- Beydağ, K.D. (2007). Doğum sonu dönemde anneliğe uyum ve hemşirenin rolü. *TSK Korumucu Hekimlik Bülteni*, 6(6), 479-484.
- Bilgin, B. (2022). *Annelerin özyeterlilik düzeyinin çocuklardaki ayrılık kaygısı üzerindeki etkisinde annelerin ayrılık kaygısı düzeyinin aracı etkisinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi, İstanbul.
- Bowlby J. (1969). *Attachment and Loss*. Birinci baskı. Attachment. New York, Basic Books.
- Buluş, M., Cevher, F.N. (2007). Benlik kavramı ve benlik saygısı: Önemi ve geliştirilmesi. *Akademik Düşünce Dergisi*, 2, 52-64.
- Büyükköztürk, Ş. Çakmak, K.E. Akgün, E.Ö. Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Vadi Grup Ciltvi A.Ş.
- Chow, V. (2004). Parenting and Family Support. UCLA Center Families and Communities.
- Coleman, P. K., & Karraker, K. H. (1998). Self-efficacy and parenting quality: findings and future applications. *Developmental Review*, 18(1), 47-85.
- Coleman, P. K., & Karraker, K. H. (2003). Maternal self-efficacy beliefs, competence in parenting,
- Çalışkan, Z. & Bayat, M. (2011). Annelerin bebek bakımı uygulamaları ve etkileyen faktörler: Bir Kapadokya örneği. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences*. 2011;14(2):23-30.
- Çetiner Bacak, S. Ö. (2023). *1-3 yaş arası çocuğu olan kadınların annelik duyarlılığı ve özyeterliliği ile çocukluk çağı psikolojik travmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.

- Dewi, D. T. K., & arkadaşları. (2025). *Effectiveness of parenting interventions on self-efficacy*. International Journal of Intercultural Relations.
- Dinçer, T. (2022). *24-48 Aylık çocuğu olan annelerin ebeveynlik görevleri özyeterlik düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Doğan, T. (2011). İki boyutlu benlik saygısı: Kendini Sevme/Özyeterlik Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36(162), 126-137.
- Doğan, N. (2022). *Duyarlı bakım temelli gelişimsel erken müdahale programının prematüre bebeklerin gelişimine etkisi: Bursa ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Dursun, Ş.S., & Yıldız Bıçakçı, M. (2015). Bir-üç yaş arası bebeğe sahip annelerin annelik becerilerinde özyeterliklerinin incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Science Journal*, Vol.1, 613-628.
- Foley, J. E. (2024). *On the broader significance of maternal sensitivity*. Child Development Perspectives
- Gerber, M., & Johnson, A. (2012). *Your self-confident baby: How to encourage your child's natural abilities – from the very start*. John Wiley & Sons
- Goldwater-Adler, S. (2013). Maternal Sensitivity with Their Infants: The Role of Emotion States, Fatigue, and Infant Engagement (Doctoral dissertation).
- Gözübüyük, F. (2015). *Annelerin ebeveynlik özyeterlik algıları, sözel etkileşim uygulamaları ve 1-3 yaş aralığında çocukların gelişimi*. Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Hargraves, V. (2019). The Pikler/resources for infant educators approach. The Education Hub. <https://theeducationhub.org.nz/category/ece-resources/> sayfasından erişilmiştir.
- Ketenci, Ö. (2019). *Primipar annelerde yenidoğan bakımına yönelik özyeterlilik algısı ve bilgi düzeylerinin belirlenmesi*. Yüksek lisans tezi, Kırklareli Üniversitesi, Kırklareli.
- Kotil, Ç. (2010). *Okul öncesi eğitim kurumuna yeni başlayan 5 yaş çocukların sosyal-duygusal uyum düzeylerine annenin ebeveyn özyeterlik algısı ile okul beklentilerine uyum düzeyinin etkisi*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Lerner, C., & Dombro, A. L. (2005). *Bringing up baby: The RIE approach to infant and toddler care. Zero to Three*.
- Lucassen, N., Tharner, A., Van IJzendoorn, M. H., Bakermans-Kranenburg, M. J., Volling, B. L., Verhulst, F. C., & Tiemeier, H. (2011). The association between paternal sensitivity and infant-father attachment security. *A meta-analysis of three decades of research*. *Journal of Family Psychology*, 25(6), 986.
- Mohammed, H. H., & arkadaşları. (2025). *The effectiveness of nurse-led antenatal education on maternal self-efficacy... BMC Pregnancy and Childbirth*.

- Orta, İ. M., & Sümer, N. (2016). Anne duyarlılığı ve erken dönem bağlanma-temelli ebeveynlik destek ve müdahale programları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 19(38), 54 - 76.
- Öztürk, E. D., & Aksoy, A. B. (2019). Oyun temelli baba-bebek etkileşim programı'nın baba ve bebek davranışları üzerindeki etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 45(201).
- Özvarış, Ş. (2001). *Sağlık Eğitimi ve Sağlığı Geliştirme*. Hacettepe Halk Sağlığı Vakfı, Ankara.
- Pagano, M., & Gauvreau. Sampling Theory (1993). Duxbury Press, 469–472.
- Pons-Salvador, G., & arkadaşları. (2025). *Contingency in maternal sensitivity and quality of child outcomes*. Journal of Experimental Child Psychology.
- Richards, B. E. (2022). *Maternal education and changes in parenting beliefs, values, and knowledge*. Doctoral thesis, Utah State University Digital Commons.
- Seetharaman, M., & arkadaşları. (2022). *Parenting self-efficacy instruments for parents of infants and toddlers: A scoping review*. Infant Behavior and Development.
- Seven, Z. D. (2017). *Farklı aile tiplerinde yaşayan anne ve 30-42 aylık çocuklarının anne duyarlılığı bağlamında etkileşimlerinin incelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Okan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Şener, D. K. (2011). *Annelik özretkililiği ve benlik saygısını yükseltme programının etkisi*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tafarodi, R. W., & Swann, W. B. Jr., (1995). Self-liking and self-competence as dimensions of global self-esteem: Initial validation of a measure. *Journal of Personality Assessment*, 65, 322–342.
- Taraban, L., & arkadaşları. (2023). *An exploration of the domain-specificity of maternal sensitivity*. Developmental Psychology.
- Taraban, L., & arkadaşları. (2025). *Mothers' and fathers' sensitivity during teaching uniquely predicts child language*. Child Development.
- The Education Hub. (2020, 21 Temmuz). *The Pikler/Resources for Infant Educators™ approach*. The Education Hub.
- Thompson, R. A. (2006). Erken Dönemde Bağlanma ve Sonraki Gelişim Üzerindeki Etkileri. *Türk Psikoloji Bülteni*, 12(38), 113-120.
- Tokat, M.A. (2009). *Antenatal dönemde verilen eğitimin annelerin emzirme özyeterlilik algısına ve emzirme başarısına etkisi*. Doktora tezi, T.C. Dokuz Eylül üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum ve Kadın Hastalıkları emşireliği, İzmir.
- Türk Düdükçü, F. (2019). *Annelere uygulanan meleis'in geçiş kuramına dayalı sağlığı geliştirme izlem programının anne bebek bağlanmasına, anne öz yeterliliğine ve bebek gelişimine etkisi: randomize kontrollü çalışma*. Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

- Ulutaş, A., & Aksoy, A. B. (2016). Ev merkezli anne-bebek etkileşim programının annelerin duyarlılık ve karşılıklı etkileşim davranışları ile bebeğin gelişimine etkisi. *Eğitim ve Bilim*, 41(186).
- Uyanık Balat, G. (2014). Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin özyeterlilik ve depresyon düzeylerinin incelenmesi. *International Journal of Human Sciences*, 11(2), 661-676.
- Ward, K. P., & Lee, S. (2020). *Mothers' and fathers' parenting stress, responsiveness, and sensitivity*. Children and Youth Services Review.
- Waid, J., & arkadaşları. (2025). *Approaches to strengthen parental self-efficacy*. Children and Youth Services Review.
- Werchan, D. M., & arkadaşları. (2022). *Sensitive caregiving and reward responsivity: A novel mechanism for EF development*. Developmental Cognitive Neuroscience.
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2004). *Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yıldız, D. (2008). Doğum sonrası dönemde annelerin bebek bakımı konusunda danışmanlık gereksinimleri ve yaklaşımlar. *Gülhane Tıp Dergisi*, 50(4).